

Universitätsbibliothek Wuppertal

**Q. Horatii || Flacci Sermo-||nvm, sev Satyra-||rvm, sev
Eclogarvm libri || duo: Epistolarum li-||bri totidem.**

Horatius Flaccus, Quintus

Francofurti ad Moenum, 1577

1.

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-306](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-306)

PRIMVS.

SATYRA. I.

Visit, Mæcenas, ut nemo, quam sibi sortem
 Seu ratio dederit, seu Fors obiecerit, illa
 Contentus uiuat? laudet diuersa sequenteis?
 O fortunati mercatores, grauis annis
 Miles ait, multo iam fractus membra labore.
 Contra mercator, nauim iactantibus Austris,
 Militia est potior. quid enim? concurritur: hora
 Momento aut cita mors venit, aut victoria leta:
 Agricolam laudat iuris, legumque peritus,

B

Sub Galli cantum consultor ubi ostia pulsat.

Ille, datis vadibus qui rure extractus in
urbem est,

Solos feliceis uiuenteis clamat in urbe.

Cetera de genere hoc (adeò sunt multa)
loquacem

Delassare valent Fabium. ne te morer:
audi

Quò rem deducam. si quis deus, en ego,
dicat,

Iam faciam, quod uultis: eris tu, qui mo-
dò miles,

Mercator: tu consultus modò, rusticus.
hinc vos,

C

Vos hinc mutatis discedite partibus. eia;

Quid statis? nolint. at qui licet esse beatis.

Quid causa est, meritò quin illis Iupiter
ambas

Iratas buccas inflet? neq; se fore post hac

Tam facile dicat, votis ut præbeat aurè?

Prætereà, ne sic, ut, qui iocularia, ridens

Percurram (quamquam ridentem dice-
re verum

Quid vetat: ut pueris olim dant crustu-
lablandi

Doctores elementa velint ut discere pri-
ma.)

Sed tamen amoto queramus seria ludo:

Ille, graue duro terram qui vertit aratro:

Perfidus hic caupo, miles, nautæq; per
omne (laborem

Audaces mare qui currunt, hac mente

Sese ferre, senes ut in otia tuta recedant,

Aiunt, cum sibi sint cõgesta cibaria: sicut

Paruula (nam exemplo est) magni formi
ca laboris, (addit aceruo,

Ore trahit, quodcumque potest, atque

Quem struit, haud ignara, ac non incau-
ta futuri:

Quæ simul inuersum contristat Aqua-
rius annum:

Non usquã prorepit: & illis utitur antè

Quæ sitis sapiens: cum te neque feruidus
æstus

Demoueat lucro, neque hiems, ignis, ma-
re, ferrum,

Nil obstet tibi, dum ne sit te ditior alter.

Quid iuuat immensum te argenti pon-
dus, & auri

Furtim defossa timidum deponere terra?

Quod si comminuas, vilem redigatur ad
assem.

At, ni id sit, quid habet pulchri constru-
ctus aceruus?

Millia frumenti tua triuerit area centum:

E

F

- A Non tuus hoc capiet venter plus quam
 meus: ut si
 Reticulum panis venaleis inter onusto
 Fortè vehas humero: nihilo plus acci-
 pias, quam
 Qui nil portarit. vel dic, quid referat
 intra
 Natura sineis viuenti, iugera cētum, an
 Mille aret. at suaue est ex magno tollere
 aceruo.
 Dum ex paruo nobis tantumdem hauri-
 re relinuas:
 Cur tua plus laudes cumeris granaria no-
 stris? (urna,
 B Ut, tibi si sit opus liquidi non amplius
 Vel cyatho: & dicas magno de flumine
 malle,
 Quam ex hoc fonticulo tantumdem su-
 mere. eò fit,
 Plenior ut si quos delectet copia iusto:
 Cum ripa simul auulsos ferat Aufidus
 acer.
 At, qui tantulo eget, quanto est opus, is
 neque limo
 Turbatam haurit aquam, neque vitam
 amittit in vndis.
 At bona pars hominum decepta Cupi-
 dine falso,
 Nil satis est, inquit: quia tanti, quantum
 habeas, sis.
 C Quid facias illi? iubeas miserum esse li-
 benter:
 Quatinus id facit: ut quidam memora-
 tur Athenis
 Sordidus, ac diues, populi cõtēnere voces
 Sic solitus: populus me sibilat, at mihi
 plaudo
 Ipse domi: simul ac nummos contemplor
 in arca.
 Tantalus à labris sitiens fugientia captat
 Flumina, quid rides? mutato nomine, de
 te
 Fabula narratur. cõgestis vndique saccis
 Indormis inhiās: & tanquã parcere sacris D
 Cogaris, aut piclis tanquam gaudere ta-
 bellis. (beat vsum?
 Nescis quò valeat nummus: quem præ-
 Panis ematur, olus, vini sextarius: adde,
 Queis humana sibi doleat natura nega-
 tis. (diēsque
 An vigilare metu exanimem: noctēisq;
 Formidare malos fures, incendia, seruos,
 Ne te cõpilent fugientes: hoc iuuat? horū
 Semper ego optarim pauperrimus esse bo-
 norum.
 At si condoluit tentatum frigore corpus:
 Aut alius casus lecto te afflixit: habes, qui
 Absideat, fomenta paret, medicum roget, E
 ut te (quis.
 Suscitet: ac reddat natis, caris que propin
 Non vxor saluū te vult, nō filius: omnes
 Vicini oderunt, noti, pueri atque puella.
 Miraris, cū tu argento post omnia ponas:
 Sinemo præstet, quē nō merearis, amorē?
 At si cognatos, nullo natura labore
 Quos tibi dat, retinere velis, seruare que
 amicos:
 Infelix operam perdas: ut si quis a sellum
 In campo doceat parētem currere frenis:
 Denique sit finis quarendi: cūmque ha-
 beas plus,
 Pauperiē metuas minus: & finire laborē
 Incipias, parto quod auebas: nec facias, F
 quod
 Vmidius quidā (nō lōga est fabula) diues,
 Vt metiretur nummos: ita sordidus, ut se
 Nō vñquã seruo melius vestiret: ad vsq;
 Supremum tempus ne se penuria victus
 Opprimeret, metuebat. at hunc liberta
 securi (rum.
 Diuisit medium, fortissima Tyndarida-
 Quid mi igitur suades? ut viuam Me-
 nius: aut sic,
 Vt Nomentanus? pergis pugnātia secum
 Frontibus aduersis componere? non ego,
 auarum
 Cūm

A *Cum veto te fieri, vappam iubeo, aut nebulonem.*

Est inter Tanaim quiddam, socerumque Viselli.

Est modus in rebus: sunt certi denique fines,

Quos ultra, citraque nequit consistere rectum.

*Illuc, unde abij, redeo: nemon' ut auarus
Se probet: ac potius laudet diuersa sequenteis?*

*Quodq; aliena capella gerat distentius
uber,*

*Tabescat: neque se maiori pauperiorum
Turbæ comparet? hunc atque hunc superare laboret?*

B *Sic festinanti semper locupletior obstat:
Ut, cum carceribus missos rapit ungula
currus,*

*Instat equis auriga suos vincetibus, illum
Præteritum temnens extremos inter euntem.*

*Inde fit, ut raro, qui se vixisse beatum
Dicat, & exacto contentus tempore vita
Cedat, uti conuiuia satur, reperire queamus.*

*Iam satis est: ne me Crispini scrinia Lippi
Compilasse putes, verbum non amplius
addam.*

C Constat inter omnes doctos, satyrarum libros duos, totidemque epistolarum & ab Horatio scriptos esse, & ad nostram ætatem peruenisse. Sed utri priore loco debeant collocari, id verò quæri solet, neque inter eos conuenit. Alij enim epistolas satyris anteponi volunt: alij contra: neque hæc cōtrouersia veterum membranarum auctoritate decidi, aut componi potest: quippe quæ ita inter se ipsas diffideant ordine, & dispositione librorum, ut in nonnullis, epistolarum libri odis præponantur: satyræ autem postremo loco positæ sint: in alijs satyræ primo loco, epistola secundo, odæ tertio sint collocatæ: ut facile appareat vel veteres illos de horum librorum ordine non admodum laborasse, vel librarios ordinem à veteribus seruatum perturbasse. Ego primùm hoc testificor, me cum quoquam hac de re, ut quæ mihi parui admodum momenti videatur, decertare nolle: deinde difficile esse puto certi aliquid de hac cōtrouersia statuere ac pronuntiare. postre-

mò si quis hoc dicet, me tamen iudicasse satyras epistolis esse præponendas, quia hoc ordine eas disposuerim: licet mihi respondere me nullo consilio, nullaque ratione id fecisse: sed cum initio, quo tempore hos commentarios adumbrare cepi, hunc ordinem eò secutus essem, quòd in meo exemplo libri ita essent collocati: me eundem ordinem tum cum typis excudendos dedi, seruauisse. Verumtamen si quis facti mei rationem flagitabit, neque mihi credet, me temere, aut casu hos libros ita disposuisse: is me hac ratione motum esse sibi persuadeat per me licet. Horatius primus omnium Latinorum versus lyricos exemplo Græcorum scripsit, eoque lyricorum poetarum princeps, ne dicam solus, inter Latinos habetur: quod ipse de se non vno loco prædicat: ut Od. 3. lib. 4. *Totum muneris hoc tui est, Quòd monstror digito prætereuntium Romana fidicen lyra.* & Od. ult. lib. 3. magnificè gloriatur se primum omnium carmen Æolium, nempe Alcaicum & Sapphicum ad cantus Italos deduxisse. *Dicar, qua violens obstrepit Ausidus, Et, qua pauper aquæ Daunus agrestium Regnavit populorū, ex humili potens Princeps Æolium carmen ad Italos Deduxisse modos.* satyrarum etiam scriptor, seu potius poeta fuit, non primus ille quidem (fuit enim Lucilius satyræ inventor) sed eo, qui primus satyras scripsit, longè præstantior: quod ipse de se non falsò prædicat satyra 4. & 10. lib. 1. *Ecce còd Od. 20. lib. 2. poetam biforem se ipse nominat, id est, opinor, lyricum & satyricum.* Itaque cum carminum lyricorum libros, ex quibus poetæ lyrici nomen adeptus est, primo loco posuerim: satyras, ex quibus satyrici poetæ nomen sibi peperit, mihi videor statim post Odarum libros, non immeritò collocasse. Nā epistola quidem, siue ille communi nomine sermones appellanda sunt, siue secus: nihil addunt Horatio neque ad lyrici, neque ad satyrici poetæ nomen. Sunt enim illæ à lyricis versibus, & satyris re seiunctæ, ac separatæ, vnumque quoddam corpus utrisque dispar & dissimile constituunt: neque omnes eodem plane stilo, atque satyræ mihi videntur esse scriptæ. hæ enim non solum humili & orationi soluta simillimo, verum etiam saceto, urbano, mordaci genere verborum textæ sunt, epistola verò quamvis quotidiano illa quoque sermone, & verbis de medio sumtis ac petitis magna ex parte constant, quemadmodum debent epistola: ea tamen urbanitate, iis salibus, eodeniue aceto (ut ita dicam) quo satyræ imbutæ sunt, carent: ut omittam quòd earum nonnullæ paullo sunt elatiores, atque ornatiores, & quibusdam verborum ac sententiarum luminibus illustriores. Gloria igitur illa summa tum lyrico carmine, tum satyrarum scriptione Horatio parta & quæ sita, insigni quidem, & luculenta epistolarum accessione cumulatur: sed nullum ei nouum poetæ nomen per illas acquiritur. Prætereà si solæ satyræ sermonum nomine sunt appellatæ, (ut vulgus putat) Horatius ipse declarat se epistolas posterius scripsisse, quam satyras. Sic enim epistol. ad Tibull. *Albi nostrorum sermonum candidè index.* &c. His rationibus adductus satyras

- A priore loco, quàm epistolas collocaui: quas, si quis non probabit, sùsque, deque habebò, eique libenter assentiari, qui à me dissentiens, sententiàm afferet probabiliorem. Sed, ne quis miretur, me vulgatam inscriptionem horum librorum immutasse, primùm vir quidam doctissimus mihi asseruerat Romæ, se Venetiis codicem vidisse per antiquum, in quo inest hæc inscriptio. Deinde (vt dicam, quod sentio) sermonis nomen generale est omnia sermonum genera continens, & complectens: neque propriè ad satyræ significandam natum, aut factum. Itaque Horatius epistola ad Augustum, epistolæ suæ locutionem hoc nomine appellat. *Ne longo sermone mouer tua tempora Cæsar.* Præterea cum satyra nomen sit Latini poematis proprium, quo nomine etiam ipse id afficit prima satyr. lib. 2. *Sunt quibus in satyra videar nimis acer, &c.* & cum, vbi de ordine satyrarum agitur, soleamus ita loqui, satyra prima, satyra secunda, &c. nõne absurdum est, vbi de ordine librorum sit sermo, sermonum potius, quàm satyrarum librum primum, & satyrarum librum secundum nuncupare? Nam, vt loquar de satyris tantùm, conueniebat eas aut hoc modo & inscribere, & appellare, *Sermonum libri duo:* deinde *Sermonum liber primus, liber secundus:* deinde *sermo primus, sermo secundus, sermo tertius, &c.* aut hoc modo, *Satyrum lib. duo. Satyrum lib. prim. lib. secund.* deinde *satyra prima, &c.* Quòd si modus ille superior erat absurdus, atque ineptus futurus: relinquitur, vt hunc posteriorem probare debeamus. Præterea quis negabit, omnes epistolas quotidiano sermone textas esse, vt diximus? Nam non, si aliæ sunt aliis ornatiores, propterea minus putandæ sunt verbis de medio petitis esse perscriptæ. Præterea dici potest, quod & veteres quidam grammatici tradiderunt, hoc differre sermonem ad epistolam, quod sermo ad præsentem, seu præsentem habetur: epistola ad absentem, seu absentem mittitur. Ne hoc quidem prætereundum est, singulos sermones, in omnibus ferè libris manuscr. ita esse inscriptos. *ecloga prima, ecloga secunda, ecloga tertia,* & item deinceps de ceteris, *Non satyra prima, &c.* eclogas autem appellat Græci disputationes, aut sermones, aut locos quosdã breues, insignes, eximios, atque electos. Itaque non solum satyras, verùm etiam odas, eclogas esse appellatas ab Ausonio videmus. Postremò hoc præter cetera inter satyras, & epistolas inter esse arbitror, quòd ille sùt dicaciores, urbaniores, licentiores: interdum etiam impudentiores, amariore, mordaciores: hæc contra quamuis urbanitate, & sale non careant, minus tamè dicaces, feueriores, modestiores, verecundiores, dulciores, mitiores. De satyra autè hoc vnum dicam, quod scribit Quintilianus, eam Latinorũ esse totam neque à Græcis arcessitã. Satyras enim Græci non scripserunt. Negari certe hoc non potest, Lucillium Satyrum inuẽtorem, atque auctorem (nam de Varrone nihil attinet dicere) veteris comædiæ poetas Eupolin, Cratinum, Aristophanem, & ceteros secutum, se ad satyras scribendas cõtulisse: quod testatur Hor. ipse sat. 4. lib. 1. Itaque verè

hoc dicere licet, satyræ veteris comædiæ, quæ ob immoderatam maledicendi licentiã lege sublata est, locum occupasse.

QVI FIT MÆCEN. VT NEMO Q. S. S.] Queritur hîc a doctis, quàm obrem Horatius, tam varie & inconstanter pugnet ipse secum, qui in oda prima videatur ostendere, suo quemque studio delectari, in eoque, ad extremum constantissimè permanere, spreto alieno: hic contra perspicuè significet, neminem sua sorte cõtentum esse. Soluunt hunc nodum quidam hoc modo, vt dicant, hic verba fieri de hominibus laborantibus, & in negotio & periculo versantibus: in oda illa autem de iis, qui otiosam & tranquillam vitam agunt, quibusque omnia ex animi sententia procedunt. Quæ solutio mihi nullo modo probari potest. Nam perspicue in Od. 1. ait, mercatorem, cum ille quidem tempestate aduersa cõstitatur, laudare otium vitæ rusticæ, & commorationem in prædio suo rustico: vbi verò periculo defunctus est, & domum saluus veniit: naufragio factò, nauem fractam reficere vt denuò nauiget. Præterea milites nõne in negotio & periculo quotidie versantur? venatores sub cælo frigido ceruum aut aprum sectantes, conquiescuntne? & tamen neque venator teneræ vxoris memoria, aut amore domum reuocatur: neque miles labore militari, aut vitæ discrimine ab instituto deducitur. Quid igitur dicendum? In omni viuendi genere & studio aliquid inest commodi, aliquid etiã incommodi: aliquid voluptatis, aliquid & molestiæ. in Oda 1. voluptatis, quam ex suo studio capiunt, duntaxat rationem ducunt, molestiam ad animum non reuocant, neque spectant, aut sentiunt: hic sua quisque incommoda, suasque molestias, quibus in suo viuendi genere afficitur, intuetur, & ob oculos ponit, atque in eis mentem defigit, neque cum commodis & voluptatibus, quas percipit, comparat: contra vitæ alienæ studiique alieni commoda, & voluptates veluti decempe-da metitur, & ponderibus quibusdam examinat, easque amplificat, & magni æstimat. ita suam vicem conqueritur, & deplorat, alienam conditionem admiratur, & exoptat: sed tamen vbi ad se rediit, si quis ei deus commutationis cum alio faciendæ potestatem faciat, nolit suam sortem cum quoquam commutare: sed suo studio, suoque vitæ instituto, vel quod ratione probauit, vel ad quod aliquo casu tamquam vento delatus est, magis delectetur. Præterea hic propter inuidiam, qui affectus plerisque omnibus innatus est, sua conditione non sunt contenti. Nam dum se quisque cum fortunatiore comparat, sua reperit deteriora, aliena meliora. quo fit, vt suæ quemque sortis pœniteat, alienam expetat. Sic infra Horat. *Quòdque aliena capella gerat, distentius vber, Tabescat, neque se meliori [al. maiori] paup. Turba comparet, &c.* illic nemo se cum beatiore confert, neque alienam felicitatem admiratur, neque alteri inuidet. sed contra, sibi quisque præ aliis videtur pulcher & fortunatus, suoque studio, & sua sorte valde delectatur: atque ita nihil est in his duobus locis discrepans, neque repugnans. Licet &

hoc

A hoc modo hanc repugnantiam speciem conciliare. In Od. 1. lib. 1. suo quisque studio delectatur, quia sua quisque actione, & sua arte gaudet, quemadmodum suum quisque artifex opus vehementer amat: hic offenduntur homines *δυσπραξία*, id est, in felici actione, seu mala negotiorum suorum gestione, & aduersa fortuna in rebus suis gerendis. huc pertinent illa ex epist. ad Aug. lib. 2. *Nauem agere ignarus nauis timet: abrotonium agro non audet, nisi qui didicit, dare: quod medicorum est, promittunt medici, tractant fabrilis fabri.*

MÆCENAS] de Mæcenate cum satis multa dixerimus ad Od. 1. lib. 1. ad illa lectorem rejicimus. hoc vnum omisimus (quod ad hunc locum non minus accommodatè dici potest) Mæcenatis cognomen fuisse, Cilnium, ut sit, C. Mæcenas Cilnius: quod docuit nuper Onufrius Panuinus.

SEV FORS] ita sine dubio legendum, & ita scriptum est tum in exemplis excusis emendatis, tum in codicibus calamo exaratis, non fors. Præterea quid ineptius, quàm ita loqui, *sine ratio sortem dederit, siue fors obtulerit, &c.* nunc autem cum fors idem ferè sit, quod fortuna: fors autem præter vulgatam significationem, sit id, quod vel à Deo, siue à fortuna offertur: vel à ratione, & consilio datur, verbi gratia nobilitas, ignobilitas, vita priuata, vita publica: horum verborum sententia est aper-

B tissima: mirum esse neminem tua sorte esse contentum, siue eam sortem ratio dederit, siue Deus aliquis, aut fortuna obiecerit. Propterea autè, quod parum admodum interest inter harum litterarum s, & f, figuras: librariorum negligentia in optimorum scriptorum libros menda turpia irrepperunt, & fors, pro fors ab illis aliquot locis positum est: ut apud Catull. in carm. de nupt. Pelei, *ut lata gaudia mente Agnoscam, cum te reducem fors prospera sistet, leg. fors prospera.* & apud Virg. in Mæride, *quonia fors omnia versat, legendum fors.* & apud M. Tull. epist. ad Attic. lib. 2. *legendum. quod fors obtulerit, id æturus videtur: non fors, ut habent libri typis excusi: & oratione in Verr. de signis, legendum, telumque, quod cuique fors offerebat, arripuerit, non fors.* & offic. 1. in versibus illis Ennianis, mendosa est vulgata lectio, *Vosne velit, an me regnare hera, quid uerferat fors.* est enim legendum, *quid uerferat Fors.* & apud Sal. in proem. bel. lug. mendosè ita legitur *Falso queritur de natura sua genus humanum, quod imbecilla, atq. ani breuis sorte potius, quàm virtute regatur.* est enim legèdū forte. & ita reperi scriptum in codice perantiquo. & apud T. Liu. lib. 36. sic emendandus locus: *ne paullum quidè dubitauerit, quin pro fide erga Romanos, quicquid fors belli tulisset, paterentur.* denique ut sic emendentur hi loci, postulat Latini sermonis usus, idque è paucis exemplis intelligere licet. Terentius in Phorm. *Quod fors feret, feremus, a quo animo:* Idem Hecyra, *Quia tam incommode illis fors obtulerat aduentum meum.* Lucret. lib. 5. *Quod cuique obtulerat præde fortuna, ferebat.* ubi fortuna pro nomine fors perspicuè positum est. Idem lib. 3. *casumque timent, què cuique ferat fors.* M. Tull. epist. ad Att. lib. 4. *sed de illa ambulatione fors viderit, aut si quis est, qui curet, Deus.* & lib. 14. *sed hac fors viderit ea, qua talibus in*

rebus plus, quàm ratio, potest. & libr. 8. *eundem, ut, quemcumque fors tulerit casum, subeam potius cum is, qui dicitur esse boni, quàm videar à bonis dissentire.* Horat. sat. 6. huius lib. *Nulla etenim mihi te fors obtulit.* idem supr. Od. 9. lib. 1. *Quem fors dierum cumque dabit lucro Appone.* Idem sat. 1. lib. 2. *Diues, inops: Roma, seu fors ita iusserit, exsul: Quisquis erit vite scribæ, color.* Virg. Æn. 7. *Quæ fors prima dedit, sanguis nouus imbuit arma.* Sall. bell. lug. *cetera, uti fors tulit, aliàs alta sunt, aliàs in tempestate vadosa.* T. Liu. lib. 25. *quos fors obtulit, irati interfecerunt.*

DIVERSA SEQUENTE IS] id est, eos omnibus, qui dissimilia, & diuersa viuendi instituta sequuntur. Plutarchus in lib. *Περὶ εὐθυμίας* ostendit, multum valere ad animi tranquillitatem, seipsum & sua inspicere: sin minus, at certè se inferiores spectare, & non imitari vulgus hominum, qui se cum præstantioribus comparant: verbi gratia, ferui, qui vincti sunt, solutos, beatos, esse prædicant: illi autem liberos: liberi, ciueis: hi rursus copiosos, & locupletes: copiosi autem, satrapas: satrapæ, reges: reges, deos, propemodum tonare, & fulgurare volentes. sic Plutarch. *καίτοι, ὅτι πῶς μέγα πῶρος εὐθυμίας ἔστι, τὸ μάλιστα μὲν αὐτὸν ὀπισθοποίν, ὅτι κατὰ εἰδὸν ἐὶ δὲ μὴ, τὸς ὑποδεδεσμένους ἀποθησαυρίν, ὅ μὴ, κατὰ ἀπορ οἱ πολλοὶ πῶρος τὸς ὑποδεδεσμένους ἀποθησαυρίν, οἷον εὐθύς οἱ δὲ δειμένοι εὐδαίμονισσι τὸς λελυμένους: οἱ κείνοι δὲ τὸς ἐλευθέρους. οἱ δὲ ἐλεύθεροι, τὸς πολίτας, ἔπι δὲ πάλιν αὐτὸς πλουσίους: οἱ δὲ πλούσιοι τὸς σατραπίας, οἱ δὲ σατραπῆται τὸς βασιλείους: οἱ δὲ βασιλείους τὸς θεοὺς, μονογονίαν βροντῶν ὅ ἀσπράττειν ἐθέλοντας.* eodem pertinet illud Liuianum lib. 5. *credo fortunatum matrimonium ei sororis visum, suiq. ipsam malo arbitrio, quo à proximis quisque minime ante iri vult, pœnituisse.*

FRACTVS MEMBRA] hellenismus. fractis membris dixisset, si Latino more loqui voluisset. Virgil. lib. 4. Æneid. *Os, humerosque deo similis.* Horat. lib. 1. Oda 1. *nunc viridi membra sub arbuto Stratus.*

QVID ENIM?] Iacobus Taurellus, Florentinus, Lælij Taurelli iuriconsulti clariss. frater homo in his litteris magnopere exercitatus, dicebat mihi Romæ anno superiore, hoc loco legendum sibi videri *quidni?* non, *quidenim?* neque tamen vllius codicis veteris auctoritatem proferat: nec ego eam scripturam vlllo in codice manuscripto reperi. iccirco nihil mutauit, sed receptam præsertim à 14. libris veteribus confirmatâ, retinui, cuius explicationem si quis à me requirat, dicam solere Latinos hac interrogatione uti, cum significare volunt se rectè sentire, vel verum dicere, neque eum, quicum loquuntur, contrâ dicere quicquam posse, ut intelligere licet ex illo loco epist. L. Luceij ad Cic. lib. 5. epist. *Quidenim? tu solus aperta non videbis, qui propter acumen occultissima perspicis?* sic Cic. epist. sequent. ad Luceium, *Quidenim? ad amicosne confugiam?* Idem lib. 2. de Finibus, *Quidenim? te ipsum dignissimè maioribus tuis voluptasne induxit, ut adolescentulus eriperes P. Sylla consulatum?* ibid. *Quidenim? fortè me possimus dicere eundem illum Torquatum?* ibid. *Quidenim? summus dolor pluribus dies manere non potest?* sic Hor. sat. 3. lib. 2. *Cum laqueo uxorem interimis, matremque*

F

A *trémque veneno, Incolumi capite es? quidenim? neque tu hoc facis Argis, &c.* quamquam, ne mentiar, locus ille Sat. 3. mihi suspectus est, ut suo tempore dicemus, sic igitur hunc locum explico. *Militia est potior* (inquit mercator) *quidenim?* id est, quid est, quod contra dici possit, quam obrem ita non sit? *concurritur, &c.* Quod si quis malet legi, *quid ni?* sententia erit planior. hoc modo, quid ni potior sit? *πῶς ἄρ᾽ ἔ?*

CONCURRITUR] sic Virgil. de apibus lib. 4. *Erumpunt portis: concurritur: athere in alto Fit sonitus.*

AVT CITA MORS] sic reperi scriptum in cod. duob. Vatic. Iann. Tornef. & verò scriptura hæc concinnior est, quam vulgata.

SVB GALLI CANTVM] ante galli cantum, ut alibi annot. sic M. Tullius pro Muræna. Seruiū iuriconsultum alloquens, *Te gallorum, illum buccinarum cantus exsuscitavit.*

CONSULTOR] qui consulit iuriconsultum. M. Tull. eadem orat. *Vigilas tu de nocte, ut consulto ribus tuis respondeas.* epist. ad August. *Roma dulcedin fuit, & solenne reclusa Manè domo vigilare, &c.*

OSTIA PVLSAT] Oda. 4. lib. 1. *Pallida mors a quo pulsat pede pauperū tabernas, Regumq; turres.*

ILLE, DATIS VAD.] agricola, qui cum vadimonio promissit se in iudicio statutum. Sunt autem vades, qui promittunt suo periculo se aliquem in iudicio stituros, siue caput agatur, siue pecunia: sæpius tamen, & vilitatis vades dicuntur, qui intercedunt in causa capitis. ut M. Tull. off. 3. *Damonem & Pythiam Pythagoræos ferunt, hoc animo inter se fuisse, ut cum eorum alteri Dionysius tyrannus diem necis destinasset, & is, qui morti addictus esset, paucos sibi dies commendandorum suorum causa postulasset, vas factus sit alter eius sistendi, ut si ille non reuertisset, moriendum esset sibi ipsi.* Idem de finib. lib. 2. *Vadem te ad mortem tyranno dabis pro amico, ut Pythagoræus ille fecit Siculo tyranno?*

CETERA DE GENERE HOC] Lucretianum hemistichium, ut lib. 3. *Et iam cetera de genere hoc, cur omnia membris Exineunte auro in generascunt, inque genuntur?* & lib. 4. *Cetera de genere hoc monstra, ac portenta loquuntur.* & lib. 5. *Cetera de genere hoc, que sunt portenta peremta, Si non victa forent, quid tandem vana nocerent?*

(ADEO SVNT MVLTÀ)] hæc sunt includenda interpositionis nota.

LOQVACEM FABIVM] quasi aliud agens Fabium quendam notat, qui Pompeio deuicto, cuius parteis secutus erat, sese ad Stoicam disciplinam totum contulerat, librosque aliquot, eius scholarum sententias, & decreta continentis, conscripserat fati verbosus.

DE LASSARE] valde lassare. ut *desuare* valde sauire, epist. 3. lib. 1. *An tragica desuavit & ampullatur in arte?* idem sat. 3. lib. 2. *Vnus ubi effugit, matri denarrat.*

CONSULTVS] iuriconsultus. ut epist. ad L. Flor. lib. 2. *Frater erat Roma consulti rhetor.*

NOLINT.] sic habent omnes libri manuscripti: & ita legendum est: quod à me omissum fuerat in priore editione.

ATQVI LICET] libri aliquot manuscrip. habent *atquin.*

BVCCAS INFLET.] id est, irascatur. nam buccas inflant, qui irascuntur: ut infra dicemus, quod Greci *φυσῆν πῆς γάτρως*, dicunt. Demost. *καὶ διὰ τὸ ἀγροῦς πορεύεται θοιμάπον καθεὶς ἀγροῦ ἢ σφυράν, ἵσα βαινὸν Πυθόκληι, πῆς γάτρως φυσῶν.* id est, & per forum ambulat veste ad talos demissa, pariter incedens atque Pythocles, & buccas inflans.

VOTIS VT PRÆB. AVRÈM?] eorum vota audiat? præbere idem ferè valet, quod suppeditare, *παρέχειν, πορίζειν*, ut annot. ad Od. 13. lib. 3. *votis autem, id est, precibus.*

VT, QVI IOCVLARIA] ut qui res iocularis, percurrit *ἀπὸ κειρῆ*, vel subintell. loquitur, aut quippiam simile.

OLIM] aliquando, *πῶς.*

QVAMQVAM RIDENTEM DICERE VERVM, QVID VETAT?] sat. 10. lib. 1. *ridiculum acri Fortius, & melius magnas plerumque secat res.*

CRVSTVLA] pemmata quædam ex farina lacte, caseo, oleo, melle, & similibus cõfecta. Sat. 4. lib. 2. *Sunt, quorum ingenium noua tantum, crustula promit.* Obseruandum est, quod docet Seruius ad illum Virgilij versum Georg. 3. *Concresecit subito currenti in flumine crusta*, crustam genere læ mineo lapidis, aut ligni, aut aquæ cõglaciatæ partem significare: crustum genere neutro, partem panis, aut placenta, aut cuiusuis rei ad vescendum aptæ, factæ ve. ubi profert ille hunc locum Horatij: & illum Iuuenalis, *Nos colaphum incutimus lambenti crustula seruo.* sunt autem hoc modo alliciendi pueri, & auditores, ut discere atque audire velint. Nō admodum dissimile est illud Lucretij lib. 4. *Nam veluti, pueris absinthia tetra medentes Cum dare conantur, prius oras pocula circum Contingunt mellis dulci, flavoque liquore, Ut puerorum atas improvida ludificetur Laborum tenuis: interea perpotet amarum Absinthii laticem, deceptaque non capiatur, Sed potius talitactu recreata valeat: Sic ego, &c.* Sic Plato libr. 7. de rep. non vult pueros ad disciplinas vi adigi, sed ludenteis inuitari, ut appareat, ad quod disciplina genus quisque sit aptus natura: atque in eisdem retineri, propterea quod nulla disciplina cum vi coniuncta stabilis in animo permaneat. verba Platonis sunt hæc: *μη ποίνω βία, εἶπον, ὁ ἀεὶ τε, τὸς πῶδες ἐν τῆς μαθήμασιν, ἀλλὰ παίζοντες τρέφε, ἵνα καὶ μάλλον οἶος τῆς κατὰ τὴν ἐφ' ὁ ἕκαστος πέφυκεν.*

ELEMENTA] epist. 1. lib. 1. *Resat ut his ego me ipse regam, solerque elementis.*

SED TAMEN AMOTO] quia longam interposuerat *παρέθεσιν*, mutata orationis institutæ forma, ut fit in hyperbatis, redit ad institutum, his vocibus duabus vsurpatis, *Sed tamen*: quibus solent uti Latini cum sententiam verbis ab ea alienis interpositis, quasi interruptam, repetere, ac reuocare volunt. sic M. Tull. lib. accus. in Verr. 3. *Atque hoc ego plus oneris subeo, quam qui ceteros accusarunt (si onus est id appellandum, quod cum latuita ferat ac voluptate) Verum tamen hoc ego amplius suscepi, quam ceteri, &c.*

SERIA] seria dicta sunt quasi sine risu. Nonius.

ILLE

A ILLE, GRAVEM DVRO, &c.] agricola, *ἀλλοπαίς*.

TERRAM QUI VERTIT AR.] sic loquitur Virg. Georg. 1. *quo sidere terram Vertere Maccenas, &c.*

PERFIDVS HIC CAVPO] caupones, seu copones, malignos appellat Sat. 5. huius libr. *Differ tum nautis, cauponibus atque malignis.*

MILES QVE] supra, Miles ait multo iam fractus membra labore.

NAVTAQVE PER OMNE AVD. M. Q. c.] epist. 1. *Impiger extremos curris mercator ad Indos Per mare pauperiem fugiens, &c.*

AVDACES] Od. 1. lib. 1. *Illi robur & astriplex Circa pectus erat, &c.*

CVRRVNT] nauigant, vt Od. 28. lib. 1. *licebit, Iniecto ter puluere, curras, ex quo cursus pro nauigatione sumitur: vt Od. 6. lib. 1. Nec cursus duplicis per mare Vlysei. & Od. 34. eiusd. lib. nunc retrorsum Vela dare, atque iterare cursus Cogor relictos.*

B HAC MENTE LABOREM S. F.] hi omnes aiunt sese eo animo, & consilio, interea dum integritas sunt viribus, & dum viget aetas, laborem perferre, ac perpeti, vt senes otiosam, & tranquillam vitam traducere queant, rebus omnibus ad victum, cultumque necessariis collectis, & comparatis.

CONGESTA CIBARIA] infra ead. Sat. *congestis undique saccis Indormis inhians.*

SICVT PARVULA, &c.] aiunt ij omnes, qui in refacienda occupati sunt, se formicae exemplo, vt querant, & congerant opes, admoneri.

MAGNI FORMICA LABORIS] Theocritus ἐγκομ. πλοημ. ostendere volens, Ptolemaei diuitias non asseruari ab eo domi conditas, ac sub terra defossas, sed ad liberalitatem, ac munificentiam conferri, dissimilitudine vitur formicarum, his verbis, *Ὅ μὲν ἀρχαῖος γε δόμοιο ἐν πύθι χυθός, μὲρ μάκρον ἀπὲ πύθιος, ἀεὶ κέχρυται μογιόντων, Ἀλλὰ πολὺ μὲν ἐχρηθὲν ἐκ ἐκαστοῦ οἴκιοι, &c.* Virg. Aeneid. 4. *Ac velut ingentem formicae farris aceruum Cum populanti hiemis memores, teloque reponunt, &c.* Est autē hic venusta antithesis, *parvula, magni laboris.* sic Virg. Georg. 4. *Ingētis animos angusto in corpore versant.*

C QVÆ SIMVL] simul atque, cum primū: nēpe mense Ianuar. brumam enim describit. Sunt autem nunc Horatij verba.

CONTRISTAT] tralatio à re animata ad inanimam, *λυπῆ*. vitur eo verbo Caelius ad Cic. lib. 8. epist. *Contristauit hac sententia Balbum Cornelium. & Virg. Georg. 3. aut unde nigerrimus Auster Nascitur, & pluuio contristat frigore calum.* idem lib. 10. Aeneid. *Ille sitim, morbosque ferēs mortalibus agris Nascitur: & leua contristat lumine calum.*

AQVARIVS] Virg. lib. 3. Georg. *cum frigidus olim Iam cadit, extremoque irrorat Aquarius anno Aquatium autem sol ingreditur mense Ianuatio.*

PROREPIT] foras repit. nam pro in compositione interdum foris, seu foras, & palam significat, vt in his procurro, produco, prodeco, prodeco, & similibus.

SAPIENS] sic restitui ex codic. antiquis, Va-

tic. Rainut. Tornes. Nicot. Ruffar. significat autem sapientis esse bonis partis vt: contra insipientis parcere, vt facris. sic supra Od. 11. *sapias: vina, liques. & Od. 7. eiusd. sic tu sapiens finire memento Tristitiam, vitæq; labores, Molli, Plance, mero,*

DEMOVEAT LVCRO] sic curauimus excudendum, quod ita scriptum reperimus in libris manuscriptoris, Vatic. Iannoct. Torn. cum in vulgatis legatur *dimoneat*, planè mendosè: vt apud M. Tull. quam plurimis locis. *demoneat lucro* autem dictum pro *demoneat de lucro*: vt *propugnat nugis*. cum his autem Horatianis valdè mihi cōgruente videtur illa Varronis Eumenidib. *denique auarus Qui sanus? cui esto terrarum traditus orbis, Furando tamen, & morbo stimulatus eodem Ex sese ipse aliquid querat, cogatque peculI.*

NEQVE HIEMS, IGNIS, M. F.] sic epist. 1. lib. 1. *curris mercator ad Indos Per mare, pauperiem fugiens: per saxa, per ignes.*

DVM NE SIT TE. D.] nullum laborem recusas, nullum periculum reformidas, dummodo id assequaris, ne quis alter te ditior sit.

E FVRTIM DEFOSSA] sic dixit, *defossa terra*, vt Virg. Georg. 3. *defossis specubus. Ipsi in defossis specubus secreta sub alia Otia agunt terra*: alioqui vilitatis dicimus aurum, siue quid aliud, defodere in terram, aut sub terra. Lucret. lib. 5. *nec scibat ferro molirier arua, Nec noua defodere in terram virgulta.* Idem ibid. *Et noua defodere in terrā virgulta per agros.* M. Tull. de diuinat. 3. *respondit coniector, thesaurum defossim esse sub lecto.* Alinius Pollio ad Cic. lib. epist. 10. *deinde abstractum defodit in ludo, & vinū combussit.* Hor. epist. ad Numic. *Defodier, conditque nitentia.* Virgil. lib. 10. Aen. *iacent penitus defossa talenta Celati argēti.* Plaut. in Mostell. *hospes hic me necauit, isq; me defodit in sepulchrum.*

TIMIDVM] vel timentem vt, vt epist. ad Pisones. *Querit, & inuenis miser abstinet, ac timet vti: vel timentem à furibus & seruis fugitiuis ac furacibus, vt infra ead. sat. An vigilare me in exanimem, nocte isq; diēsq; Formidare malos fures, &c.*

F QVOD SI COMMINVAS] at si pōdus istuc auri, & argenti minuas, redigatur ad assem, dices. in quibusdam codicibus scriptum est *Quod*, sine accentu: quam scripturam non improbo, & ea fortasse melior est. Omnino in vetustis codicibus nō ferè solet hæc, quæ sit per accentus, distinctio obseruari. Quare quod ad libros veteres attinet, vtro uis modo legere licet.

AT NI ID FIT] respondet Hor. at si aurum tuum non minuitur, si non insumitur in res necessarias, quid est quod aceruus auri, quantumuis altè exstructus, tantopere sit ad mirandus?

QVID HABET PVLCHRI] tale est illud Od. 2. lib. 2. *Nullus argento color est anaris Abdito terris, &c.*

NON TVVS HOC CAPIET.] sic scriptum reperi in antiquis codicibus Vaticanis, Iannoctij, Tornes. Nicot. Cleric. Ruffardinis, ceteris. sententia autem horum verborum est. etiam si centum frumenti medimnorum millia in tua area trita fuerint, tuus venter ne pilo quidem plus accipiet, quam meus. *hoc*, accipiendum *δεκτικῶς*, verbi

A bigratia, pilo, & similib. quod quidam non intelligentes, reposuerunt *hinc*. alij *hoc* interpretantur propter hoc: sed minus rectè.

RETICVLVM PANIS] reticulum hoc loco sacculi genus est, retis in modum factum.

VENALEIS INTER] inter seruos venaleis, seu venalicios.

VEL DIC QVID REF. INT. N.] id est, vel dic, quid interfit, si eius personam spectes, qui vitæ suæ modum, naturæ finibus circumscribat, ac terminet, vtrum centum agri iugera, an mille aret.

AT SVAVE EST EX M.] dices tu auare. *tolle* autem, id est, sumere: vt epist. 7. lib. 1. *partē, vel tolleret omnem*.

CVMERIS] vasis fictilibus, aut vimineis, in quibus condebant frumentum. epist. 5. lib. 1. *For te per angustam tenuis vulpecula rimam Repserat in cumeram frumenti.* κωλέρας appellant Græci.

LIQVIDI VRNA] aquæ vrna, liquoris vrna. *ὕδρῃ*, vt loquuntur Græci. quod annot. P. Victorius.

B MALLEM] quinque libri manuscr. habent *malim*. alij, vt vulgati, *mallem*.

EÒ FIT, PLENIOR VT SI QVOS, &c.] id est, ob id: velex eo fit, vt si quos vberior aquæ copia, quàm par sit, delectet, & iccirco malint è flumine bibere, quàm ex fonte, Aufidus rapidus saepe eos vnà cum ripa abreptos auferat. allegoria est, per quam significat, saepe euenire, vt, qui mediocribus facultatibus non contenti ampliores desiderant, in maximas calamitates incidant, aut interitum sibi & pestem arcessant. Mendose autem, meo iudicio, nonnulli libri manuscr. habent *delectet copia cornu*: quam scripturam tamen vir doctissimus Adrian. Turnebus obseruatione & commendatione dignam iudicauit. mihi quidem non æquè probatur vt altera, quam secutus sum: quæque reperitur in decem & amplius libris antiquissimis, & calamo exaratis. Quòd sicui tamen illa probabitur magis, vt varia sunt hominum palata, ego eam longe aliter, quam ille, explicabo. Sic enim ille. *Copia cornu plenior, est copia, quæ cornu abundantiore, & bonis opulentiore, refertiorèque est.* Ego autem sic: *Copia cornu plenior, est copia, quæ plenior, & refertior est ipso copiarum cornu, ipso Amaltheæ caprarum cornu, quod tamè erat bonis omnibus refertissimum. per eum igitur, quem copia cornu plenior delectet, intelligemus significari hominem inexplebilem atque insatiabilem, & qui non sit contentus copiis vsitatis, & aliquando auditis, & tamen ingentibus & amplis. sed qui concupiscat opes amplitudinem ipsam & vbertatem rerum omnium & copiam superanteis.*

AVFIDVS ACER] rapidus. Aufidus Apulix fluius. sup. Od. 9. lib. 4. *Longè sonantem natus ad Aufidum.*

QVANTO EST OPVS] quidam libri veter. habent, *quantum est opus.*

IS NEQVE LIMO TVRB. H. A.] huius loci hæc sententia est. qui tantulum desiderat, quantum satis est, id est, quantum naturæ

neccitas postulat, is hoc assequitur, quòd neque turbidam haurit aquam: qualis est ea, quæ è riuulo arido petitur: neque fluuij impetu abreptus interit: quod periculum impendet iis, qui è fluuio, aut torrente: quàm è fonte, aquam petere sitientes malunt.

NEQVE VITAM AMITTIT] amittere vitam etiam Plautus dixit Afinar. *Cur ergo minitaris tibi te vitam esse amissurum?* & M. Tull. pro Rosc. Amer. *an insutus in culeum per summum dedecus vitam amittere.*

CVPIDINE FALSO] vitiosa cupiditate. vide Od. 16. lib. 2. ibi, *aut Cupido Sordidus aufert.* què locum profert Seruius ad illum Virgilio libro 5. *Æneid. Centauro inuehitur magna.* vbi ait genus plerunque confundi aut metri, aut hiatus causa: quasi verò non potuerit, si non in Oda illa 16. at certè in hac Sat. scribere *Cupidine falsa.*

QVIA TANTI, QVANTVM H. S.] Plutarch. in lib. *ὅτι φιλοπλησίας*, hanc vulgi in re facièda omne studium, omnemque operam suam ponentis vocem commemorat, *κέρδιμε, καὶ φείδε, καὶ ποσόν τὸ νόμισμα* πῶν ἀξίον, ὅσον ἀνέχῃς, id est, fac quæstum, & parce, & tanti te futurum, quantum habeas, puta:

IVBEAS MISERVVM ESSE LIB.] æquo animo ferre miseriam suam.

QVATENVS ID FACIT] id est, vsque ad quem locum id facit, vsque eò sit miser libenter. Quidam legunt *quatinus*, id est, quoniam, quibus assentior, eadèque erit sententia: nempe iubeas eum æquo animo ferre miseriam suam, quoniam per totam vitam studio lucri incumbat, neque vmqum bonis quæstis vtatur fruatur. Lucret. lib. 3. *Quatinus est unum inter se, coniunctaque res est.* & Od. 24. lib. 3. *quatinus (heu nefas) Virtutè incolumem odimus.* potest & ita explicari, iube eum miserum esse, quatenus, seu quatinus id libenter facit: mutata distinctione. sed malo illo modo.

VT QVIDAM MEMORATVR ATH.] Timonè *μωραὶ ὄρωτων* significari putant, qui hominum generi bellū indixerat, omnisque omnis ætatis, ordinis, & fortunæ homines odisse animum indixerat.

ME SIBILAT, AT MIHI PLAVDO, &c.] quasi res geratur in scena. nam populus histriionem exhibebat, si paululum se extra numerum mouisset, aut si versus pronuntiatu esset vna syllaba breuior, vt scribit M. Tull. Parad. Sibilis etiam excipiebantur homines potentes inuidiosi, & populo offensi: gratiosi contra plausu, & clamoribus secundis. M. Tull. ad Att. lib. 2. *populi sensus maxime in theatro & spectaculis perspectus est. nam gladiatoribus, quæ dominus, quæ aduocati, sibilis conscissi.* Idem pro Sextio, *Quid ego nunc dicam, quibus viris, aut cui generi civium maxime applaudatur? neminem vestrum fallit. sit hoc sanè leue: quod non ita est, quoniam optimo cuique impertitur: sed si est leue, homini graui leue est: ei verò, qui pendet a rebus leuissimis, qui rumore, & (vt ipsi loquuntur) favore populi tenetur, & ducitur, plausum, immortalitatem: sibilum, mortem videri necesse est.*

TANTA

A TANTALVS A LABRIS S. F.] hoc supplicio plecti tantalum facit Homerus ὀδυσεύς. l. i. ubi persona Vlyssis, ea, quæ apud inferos viderat, Alcinoo narrantis: his verbis, Καὶ μὲν Τάνταλον εἰσεῖδον χαλεπὴν ἀλγὴν ἔχοντα, Ἐσαότ' ἐν λίμνῃ. ἢ δὲ προσέπλαζε γένειον. Σπύτο δὲ δάφνων πτεῖν δ' ἔκ' εἶχεν ἑλέσθαι, Οσοσάκι γὰρ κῦψαι ὁ γέρον πτεῖν μενεαίνων. Τοσοῦτ' ἔδωρ ἀπολέσκειτ' ἀναβροχθῆν, ἀμυρὶ δὲ ποσσὶ Γαῖα μέλανα φάνεσκε, καταζήνασκε δὲ δαίμων. Δένδρεα δ' ὑψιπέτλα κατακρήθην χεῖρε καρπῶν, Ὀχλαί, καὶ ροαὶ καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι, Συκαίτε γλυκεραὶ, καὶ ἐλάαι πλεθόσσαι. Τῶν ὑπὸ ἰθυσίον γέρον ἐπὶ χροῖ μάστασαι, Τὰς δ' ἀνεμὸς ῥήπιασκε ποτὴν νεφέα σκιάοντα. Et Tantalum vidi graueis dolores perferentem: Stantem in palude. hæc autem mentum attingebat. At ille stabat sitiens. sed potum fumere non poterat. Quoties enim sese senex capite demisso inflectebat, seu incuruabat, bibere cupiens: toties aqua reforpta peribat, & circum pedes terra nigra apparebat. Deus enim eam aridam reddebat. Arbores autem altæ in eius caput fructum deferebant, pirus, malus Punicæ, pomus, & ficus, & oleæ virides: Quas cum se erigens senex tangere volebat: eas arbores, earumque fructus ventus ad nubeis umbrosas dissipabat. Sed Pindarus, & Euripides, & Lucretius inter se consentientes de Tantalipœna, ab Homero dissentiunt. Volunt enim hi tres pœna, solum ei impendēre, cuius casum semper extimescens, omni animi alacritate spoliatur, verba Pindari sunt hæc Olymp. eisd. α. εἰ δὲ δὴ τὴν ἀνδρᾶ θνητῶν Ὀλύμπου σιοποὶ ἐήμασαν, ἢ τὸν Τάνταλον ἔπος. ἀλλὰ γὰρ καταπέψαζι μέγαν ὄλθον ἢ ἐδωῶσθι. κόρω ἔλεν ἅπαν ὑπεροπλῶν, τὸν οἱ πατὴρ ὑπεροκλήμασσε καρτερὸν αὐτῶν λίθον, τὸν αἰεὶ μενοινῶν κεφαλᾶς βλάβην, εὐφροσύνης ἀλάττει. id est, Si quem autem vitum mortalem Olympi custodes honorarunt, hic fuit Tantalus. Verum concoquere magnam beatitudinem non potuit. ex satietate magnum detrimentum accepit: quoniam Iupiter alperum & grauem lapidem eius capiti imminere voluit: quem semper cupiens longè à capite depellere, omni animi iucunditate priuatur. Euripid. in Oreste, ὁ γὰρ μακάριος, καὶ ὀνειδίζω πύλας, Διὸς πεφυκῶς, ὡς λέγουσι. Τάνταλος, Κορυφῆς ὑπεροπέλοντα δειμαινῶν πύραρον, Ἀερί ποτᾶται, καὶ πίνει πάντων δίκλων. id est, Beatus enim ille (neque tamen ei suâ fortunam maledicti loco obiciō) à Ioue natus, ut aiunt, Tantalus, capiti imminens saxum horrens in aëre volat, & has persoluit pœnas. Lucretius libro 3. *Nec miser impendens magnum timet aëre saxum Tantalus (ut fama est) cassâ formidine torpens: Sed magis in vita diuinum metus urget inanis Mortaleis, casumque timent, quem cuique ferat fors.* Causam autem, cur supplicio affectus sit, hanc fuisse narrat Pindarus, quod, cum Deorum epulis, & cōuiuuiis interesse iustus esset, in eorumque cœtu, & concilio quotidie versaretur, magna illa, & insolita Deorum liberalitate, & beneuolentia intemperanter vltus, nectar, ambrosiamque furatus sit, æqualibusque, atque amicis suis impertiuertit: & ita Homeri interp. Euripides verò aliam affert, nempe quod linguam habuerit incontinentem, turpissimum (inquit) morbum. alij, quod canem illum templi custodem à Pandareo Milesio furto sublatum, atque apud se depositum, vidisse se

iuratus negarit, periurioque sese commaculauerit. At Horatius de pœna sequitur Homerum, tum hic, tum Od. vltima epod. *Orat quietem Pelopis infidus pater Egens benigna Tantalus semper dapis.* Quamquam non defuerunt, qui versus illos Homeri, quos supra protuli, subditos, & adulterinos esse dixerint: in quibus est Aristarchus. Extat politissimum in libris epigrammatum Græcorum epigramma de Tantalō: quod de pœna cum Homero concinit, de culpa cum Euripide Οὗτος ὁ πῶρ ἰν μακάρεσσιν ἀνεπίστος, οὗτος ὁ πῶρ ἰν Πολύσσιν νεκτερεῖν πηλοσάμανος πόματος, Νεῦν λιβάδος θνητῆς ἰμείρεται ἢ φθονερί δὲ Κράσις αἰεὶ χεῖλες βεῖ παπεινότερη Πίνε, λέγει τὸ πῶρ ῥεῦμα, καὶ Ὀργία μάνθανε σῆης. Οἱ γλώσση προπτεῖς πάντα καταζήμεθα. Quorum versus hæc ferè sententia est: iste, qui antea fuit Deorum contubernalis & domesticus: iste, qui sepe ventrem nectare expleuit: Nunc potum mortalem exorat: sed potus inuidus semper labro eius humilior est: Bibere, inquit sculptura, & mysteria silentij perdisce. Nos, qui lingua præcipites sumus, hac pœna afficimur. Huc pertinet ille Lucilij versus, *Tantalus, qui panas ob facta nefantia luit.* Superioribus consentanea ferè de Tantalō scribit Athen. lib. 7. locum duntaxat indicabo, φιλήδονον δὲ οἱ ποιεῖται καὶ τὸν ἀρχαῖον φασὶ γινέσθαι τάνταλον, &c. qui locus non longè abest à principio. ordo autem horum verborum hic est: Tantalus sitiens captat flumina à labris fugientia.

MVTATO NOM. DE TE FAB. NARR.] quia detracto nomine hæc fabula in te, & in omnibus auaros quadrat, & conuenit. Quemadmodum enim Tantalus bonis præsentibus uti nõ potest, & in omnium rerum copia, esurit, sitit, eger: ita & tu omnibus rebus ad victum, cultumque necessariis abundans, nihilo magis iis vteris, quam si egentissimus esses. Sic Teles lib. πρῶτῃ συγκρίσας πλούτη καὶ πένιας, Tantalipabulam ad ingenium avari accommodat, his verbis, καὶ ὡσαύτῃ ὁ Τάνταλος ἐν λίμνῃ ἔσθηκε, κατὰ κράτος δὲ καρπῶν: ἀλλ' ὅποτε ἰθυσίη κῦψαι ὁ γέρον, πτεῖν ἢ τῶν καρπῶν ἀψάθει: ἢ μὲν λίμνη ξηρὰ ἐγένετο τῆς δ' ἀνεμὸς ῥήπιασκε ποτὴν νεφέα σκιάοντα: ἢ τῶν ἐπιονῶν ἠνελευθερία καὶ δυσελπίστια καὶ τὸ οἶνον καὶ τὸν σπύτον, καὶ τὴν ὄπώραν ῥήπιασκε ἢ ποτὴν νεφέα, ἀλλὰ ἢ μὲν εἰς τὴν ἀργράν, ἢ δὲ εἰς τὴν καπηλείον: καὶ ὀπθυσμοῦτες ἔδωκός γέγοντα, &c. id est, & quemadmodum Tantalus in palude stat, in caput autem fructus dependent. sed cum sese erigebat, aut demittebat senex, ut biberet, aut fructus tangeret: palus quidem aresebatur: fructus autem ventus in nubeis dispergebat ac dissipabat: sic nonnullorum illiberalitas & diffidentia, ac desperatio vinum, frumentum, fructuum genera omnia disscit ac dispergit nõ in nubeis, sed alia quidem in forum, alia in cauponam: & quamuis cupiditate & desiderio afficiantur, nihil tamen earum rerum gustant, &c.

INHIAN S.] semper cupiens, etiam si tot rebus abundes. sat. 5. lib. 2. *coruum deludet hiantem.* ET TANQVAM PARC. S.] impellit te immentia cupiditas, atque auaritia, ut tot, ac tantis bonorum acerbis parcas tanquam sacris: aut, ut iis ita delecteris, ut inani pictura. vsum bonorum partorum semper commendat, & suadet Horatius. ver-

Bb bi gra-

A bi gratia, epist. 2. libro 2. *Vitar, & ex modico, quantum res poscet, acerno Tollam, &c.* Sic Cornelius Gallus. *Quid mihi diuitia: quarum si demeris vsus, Quamuis largus opum, semper egenus ero. Immo etiā poena est parvis incubere rebus, Quas cum possideas est violare nefas. Non aliter sitiens vicinas Tatalus undas Captat, & appositis abstinet ora cibis.* sic fat. 3. lib. 2. *Qui nūmos aurumq; recondit nescius vti Compositis, metuensq; velut contingere sacra? & fat. 4. huius lib. ne quid summa deperdat, metuens.*

AVT PICTIS] quidam libri veteres habent, & *piētis: al. ac piētis.*

NESCIS QVÒ VAL. N. Q. P. VSVM?] legendum cum interrogatione, & quò valeat, non quid valeat, sic enim habent lib. manuscrip. Vat. 2. Faër. Torn. Nicot. Ruffard. quò autem, id est, ad quam rem, vel ad quem vsus.

ADDE, QVEIS HYM. S. D.] id est, adde ea, quibus sibi negatis humana natura sit dolitura: vel ita, adde ea, quibus natura humana sine dolore, & interitu carere non possit: videlicet quæ sunt necessaria. Plato lib. octauo de rep. necessarias quasdam cupiditates ponit, easque ita definit:

B *αἷς ἢ ἀν' οἰοῖτ' εἶημεν ἀποτρέψαι, καὶ ὅσα ἀποτελοῦμεν αἰφελῶσιν ἡμᾶς. Τῶτων δὲ ἀμφοτέρων ἐφίεσθαι ἡμῶν τῆ φύσει ἀνάγκη,* id est, quas nulla ratione propulsare possumus: & quæcumque, cum explentur, nobis profunt. Nam has res vtriusque concupiscere, nostræ naturæ necessarium est. Atque Epicurus quidem ita prope modum, vt Plato, particubatur cupiditates, vt scribit M. Tull. lib. primo de finibus. *Nam vnum genus ponebat earum cupiditatum, quæ essent & naturales, & necessaria: alterum, quæ naturales essent, nec tamen necessaria: tertium, quæ nec naturales, nec necessaria: quarum ea ratio est, vt necessaria nec opera multa, nec impensa expleantur. ne naturales quidem multa desiderant, propterea quòd ipsa natura diuitias, quibus cōtenta est, & parabileis, & terminatas habet. Inanium autē cupiditatum nec modus ullus, nec finis inueniri potest.*

MALOS FVRES] malos, est epithetum perpetuum, non discretionis. vt fat. 6. huius lib. *mala lustra.* & fat. 3. lib. 2. *ambitione mala.*

C **NE TE COMPILENT]** ne tua furentur. *compilare* (inquit Festus) est cogere in vnum, & condere, ex quo furari. Marc. Tull. lib. de orat. 2. *Cum C. Fabricio P. Cornelius, homo, vt existimabatur, auarus & furax, sed egregie fortis, & bonus Imperator, gratias ageret, quòd se homo inimicus consulem fecisset, bello præsertim magno, & graui: Nihil est, quòd mihi gratias agas (inquit) si malui compilari, quàm venire.* Idem 1. lib. accus. *quasi vero id cupiditate defendenda nobilitatis, aut studio partium fecerit, ac non apertissimè Consulem, exercitum, prouinciámque compilarit.* Horat. ultimo huius saty. versu. *ne me Crispini scrinia Lippi Compilasse putes.*

FVGIENTES] si fugientes cohæreat cum superioribus illis nominibus, malos fures, erit accusandi casus: sin cum verbo *compilent*, recti casus, & numeri multitud.

HOC IVVAT?] hoc delectat? vt supra annot. ad Odam 2. epod.

HORVM SEMPER EGO OP.] ego quidem his bonis semper carere potius, quàm ea habere velim. *pauperrimus bonorum* autem, sic dixit, vt fat. 3. lib. 2. *Pauper Opimus argenti possi inuis, & auri. Optarim autem habent libri tere omnes veteres: perpaucioptarem.*

CONDOLVIT] doluit. nam condolare pro eo, quod Græcis est *συνάλαγειν*, aut *συμπάθειν*, non est Latinum. M. Tull. Tuscul. 1. *nos si pes condoluit, si dens: sed fac totum dolere corpus, ferre non possumus.*

TENTATVM FRIGORE] sic alibi, *tentari morbo*, vt epist. ad Numicium. *Si latus, aut renes morbo tentantur acuto.* sic & M. Tull. lib. 4. Tuscul. *animi valentes morbo tentari non possunt, corpora possunt.* frigus hoc loco propriè positum: aliàs pro morte translàtè, vt fat. 1. lib. 2. *& maiorum ne quis amicus Frigore te feriat.*

LECTO TE AFFLIXIT] afflixit reperi scriptum in codic. calamo exaratis, Iannoct. Faër. Torn. duob. Vatic. Rainut. Card. Clericano, Nicotianis, Ruffardinis, ceteris, vt de huius scripturæ veritate non sit dubitandum, valdeque contemnam quorundam simiorum *κακονθείαν*, qui, vt aliquid sapere videantur, contendunt tamen hinc vulgatam lectionem esse retinendam, affligere autem est ad terram deiicere, de quo verbo vide annot. ad illum locum, *Atque affligit humo diuina particulam aure,* fat. 2. lib. 2. Præterea nomen, *casus*, quod antecedit, hanc lectionem confirmat. Sic enim M. Tull. loquitur epist. ad Dolab. lib. 9. *Vel meo ipsius interitu malle literas meas desiderares, quàm eo casu, quo sum grauissimè afflictus.* Idem in Timæo. *Postremo ne quis morbus eum possit, aut senectus affligere, &c.* Adde quòd affligere lecto, id est, ad lectum, sic dictum ab Horat. vt ab Eurip. Oreste, *πῶσον χρόνον δὲ δεινῶς πῖπταξ' ὄδ.* Id est, quâ pridem iste ad lectum afflictus est? seu, vt propius accedam ad vim verbi Græci, ad lectum decidit? vel vno verbo, decubuit?

HABES, QVI ASSID. FOM. PAR.] hæc sunt accipienda *εἰρωνικός*, & sine interrogatione legèda. Nam paucis post negat hoc ita esse.

VT TE SVSCITET] iacentem, & afflictum **F** erigat. sententia hæc est: vt medicus ille ab vxore, aut aliquo tuorum arcessitus te morbo affectum, atque afflictum excitet, id est, sanum faciat, recreet.

ET REDDAT NATIS, CAR.] quibus te prope modum morbus ademerat.

NON VXOR SAL.] tollit, ac remouet, quod paullo antè dissimulanter concesserat. ne vxor quidem, & filius, quibus carissimus esse debebas, te saluere volunt, tibiue salutem exoptât. Ex quo collige, auarum omnibus esse odiosum atque inuisum. Nam qui patrem colit, qui vxorem & liberos amat, iisque vicissim carus est, eum credibile est etiam alienis amicis futurum. Qui verò neque amat coniunctissima capita, neque ab iis amatur: neque eum cuiquam, neque ei quemquâ carum esse posse probabile est. Nonnulli libri habent, *Non vxor te vult saluum.*

ARGENTO POST OMNIA PONAS] peripicue

A spicue verbum compositum *postponas* diuisit.

QVEM NON MER. AM.] quia pecuniam rebus omnibus anteponas.

RETINERE VELIS, SERVARE QVEM AM.] retinere & seruare amicos, id est, in amicitia, & perpetua erga te benevolentia continere. sic loquitur sat. 3. eiusd. lib. *Hec res & iungit, inuitos & seruat amicos.* & epist. ad Numic. quæ est ordine 6. *Solaq. quæ possit facere & seruare beatum, &c.*

VT SI QVIS ASELLVM, &c.] quod est, indocile docere, aut aliquid alteri suadere, quod ille nunquam sit factururus. Asinus enim suapte natura tardus est, atque ad cursum ferè ineptus: itaque frenari non solet: inde natus est iocus ille apud Aristoph. in auibus ὄνος ὄρνις, id est, asinus auis. & prouerbiū illud, ὄνος κέλης, id est, asinus equus ad equitem vehendum aptus: quod vsurpauit M. Tullius in epist. 15. lib. 10. epist. ad Atticum, vt quidem legendum censet Simeo Bosius. Nam vbi vulgò quidem legitur Scythia ὄνος, ego autem, obscura quædam, & cæca scripturæ veteris vestigia secutus, reposueram, ἐνδίατρον γούρι, ille partim coniectura ductus, partim à vestigijs scripturæ veteris

B non longè recedens, legendum censet, habes κέληνα ὄνον, id est, habes equum, quo veharis, tardū tanquam asinū: vel habes asinum quo vehi possis, & qui tibi sit equi ephippiati loco: quib. verbis significat fortasse, Atticum tardum esse ad discessum: vel lentè de discessu deliberare: vel tardè esse discessurum: vel moras omneis, quib. tardetur eius discessus, nectere atque excogitare. campo autè hoc loco excudendum curari libros ferè omneis veteres secutus. Cohæret enim cum verbo currere: quod quamuis motum significet, motus non est tamen à campo in alium locum, sed in campo motus omnis consumitur.

DENIQUE SIT FINIS QVÆRENDI] tēpus enim est quærendi, tempus vtendi ac fruendi quæsitis, vt suprà eadem Sat. & illis vititur anti *Quæsitis.* sic epistola ad Lollium lib. 1. *certum voto pete finem.* & Sat. 6. lib. 2. *nihil amplius oro, Maria nate, nisi vt propria hæc mihi munera faxis.* Theognis homo alioqui inferenda paupertate mollissimus, in finitum quærendi studium acriter insectatur, & magnopere reprehendit, atque improbat his versibus, Πλάττω δ' εἰ δὲν πέριμα παρὰ σάμνον ἀνθρώποισιν. Οἱ γὰρ γυνὴ ἡμῶν πλείστον ἐχέουσι βίον, διπλάσιον ἀπέουσι. τίς ἂν κορέσειεν ἀπαντας, Χρήματα τοῖς θνητοῖς γίνεται ἀπρόσβυτον.

C quamquam Aristoteles primo libro de rep. hos versus Soloni ascribit. eorum autem versuum hæc propemodum sententia est. Diuitiarum autem nullus certus est hominibus terminus: Nam qui nunc ex nobis plurimas iucundè viuendi facultates habent, ij duplo tantas parare student. quis omneis satiari queat? Planè pecunia hominibus amentia est.

CVMQVE HABEAS PLUS, &c.] sic omnes ferè habent libri manu scr. sententia per bona. hoc enim significat. & cum habeas plus, quàm antè habebas, pauperiè met. min. Si quis tamen mallet, *quodq. habeas plus, &c.* quomodo & Muretus, & nos olim edideram, non improbabo. sed pfectò hæc scriptura, est tuior: & fortasse elegantior.

NEC FACIAS] libri aliquot manu scr. habent, *ne facias, &c.*

V MIDIVS] sic scriptum est in omnibus ferè lib. manu scr. in vno tantum *Vmidius.* in vno & altero, *Fusidius.* in vulg. *Vuidius.*

DIVES, VT METIR. N.] ita diues, vt metiretur nummos, non numeraret. multitudinem numeramus: magnitudinem, eaque, quæ ita minuta sunt, vt numerari vix possint, qualia sunt legumina, fruges, bacæ arborū, & similia, quæ acuatim congerimus, metimur: res, quæ pondere constant, pendimus. tantæ igitur erant huius diuitiæ, vt essent innumerabiles, essetque necesse ei, qui æstimare vellet, modiis numerorum acruos metiri. Quod autem reperitur apud M. Tull. & alios, *magnus frumenti, vini, & similitum numerus,* id ita accipiendum est: quasi dicerent, magnus modiorum frumenti, & magnus amphorarum, similitumque vasorum vini numerus. cum hoc loco congruit ille Satyr. 5. lib. 2. *vnde Dinitias, erisq. ruam dic angur acruos.*

SUPREMVM] extremum, vt epist. ad Alb. Tibullum lib. 1. *Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.*

LIBERTA] vel vxor, vel concubina, quod vtrumque licebat iure ciuili.

DIVISIT MEDIVM] in duas parteis dimidias diuisit.

FORTISSIMA TYNDARIDARVM] hanc libertam, quæ patronum, eundemque virū suum occiderit, alteram Clytemnestram esse fingit, propterea quod Clytemnestræ facinus sit imitata. Itaque eam, quasi Clytemnestram, Tyndaridarum fortissimam nominat. Tyndaridæ autem intelligendi sunt Tyndari liberi, Castor & Pollux, Helena, Phæbe, Clytemnestra. Nam quamuis Tyndaridæ propriè dicantur Castor, & Pollux: Clytemnestra verò & Helena Tyndarides, tamen masculorum appellatione continentur & fæminæ. Notum est autem Agamemnonè è bello Troiano reuersum, iam iamque pedem domum inferre conantem, ab Ægisto & vxore Clytemnestra insidijs exceptum & interfectum esse.

QVID MI IGITUR SVADES?] quid igitur me facere iubes? inquit auarus: quo modo me viuere vis? profusè ne ac sumtuosè? Non celaborem reperisse me scriptum in duobus cod. antiquis, *Quidne igitur.*

MÆNIUS] homo luxuriosus & profusus. de quo epist. ad Vallam lib. 1. *Menius vt rebus maternis, atque paternis.* alij legunt Næuius, de quo Sat. 2. lib. 2. *nec sic, vt simplex Næuius, vinctam Conuiuii præbebit aquam.*

NOMENTANVS] fuit hic quoque luxuriosus & profusus nepos. de quo Sat. 3. lib. 2. *Tu Nomentanum, tu ne sequerere Cicutam.* & ibid. *Nunc age luxuriam, & Nomentanū arripe mecum.* Nomentanus autem à Nomento oppido appellatus est cognomento. um ei Cassio nomen esset.

PERGIS VGN. SECVM FR. ADV.] respondet Horatius: pergis, id est, perseveras res inter se cōtarias, conferre & comparare inter se? vel cōmittere? vt sit tralatio ducta à gladiatoribus

A bus. Saty. 7. hoc lib. *ut non compositus melius cum*
Bischo Bacchus. duo enim sunt vitia maximè inter
 se pugnancia, profusio, seu luxuria: avaritia, seu im-
 modica parsimonia, & immunditia. Hanc dubi-
 tationem & controuersiam eleganter decidit, ac
 dirimit Theognis: qui, posteaquam incertum es-
 se ostendit quàm diu victuri simus, eoque diffi-
 le esse iudicare vtrum sit potius, tenuitèrne & par-
 cè: an sumtuosè, profusè, & libidinosè viuere: ita-
 que se quodammodo in triuio stare. alium enim
 se vidisse quantumuis diuitem, præparcum tamen,
 atque aridum: omnia ventri & necessariis cupidi-
 tibus denegantem: eundemque in medio vitæ
 cursu extinctum: eius bona denique ad heredem
 insperatum, indignum, atque ignotum delata: al-
 ium itidem copiosum ac locupletem, omnia ven-
 tri & libidinibus largientem & gratificantem, bre-
 ui bonis suis consumptis ac dissipatis, ad egestatem
 & mendicitatem redactum esse: subiungit ad ex-
 tremum, optimum ac tutissimum esse, sumtus fa-
 cere copiis & facultatibus rei familiaris consen-
 taneos atque æqualeis, versus Theognidis sunt hi,

B *Εν προόδῳ ἔστικα, δὲ εἰσι πρόσθεν ὀδοῖ μοι. Φρονήσω τῶ-
 των ἰσπί' ἰω προτέρῳ. Εἰ μηδὲν δαπανῶν πρὸς ζωὴν βίον ἐν
 κακότητι, ἢ ζωὴν περὶ τῶν ἔργων πλεῶν ὀλίγα· εἶδον μὲν ἄρ',
 ἔργον ὅς ἐφείδετο, κ' ὕπνῳ γαστρὶ Σίτον ἐλευθέριον πλῆσιος ὄν,
 εἶδ' ὅ· Ἀλλὰ πρὶν ὀκλιέσθαι, κατέβη δόμον Αἰδὸς εἶσα, Χρή-
 ματα δ' ἀνθρώπων ἢ πιτυχῶν ἔλαβεν· ὧστ' ἐς ἀκμῆρα πο-
 τεῖν, καὶ μὴ δόμεν, ὡς κ' ἐχέλοι περ· εἶδον δ' ἄλλον, ὅς ἰω
 γαστρὶ χαρίζομενος, Χρήματα μὲν διέπειψεν ἔφθ, διάγρη φρέ-
 να πέρφας. Πτωχέυει δὲ φίλος πάντας, ὅπῃ πν' ἴδῃ. Οὕτω
 Δημόκλεις κατὰ χρέματ' ἄριστον ἀπάντων Τλω δαπάνη
 θέσθ, καὶ μελέτιω ἐχέμην.*

NON EGO, AVARVM CVM VETO
 T. F.] sententia huius loci hæc est. Tu ex eo,
 quod veto te avarum esse colligis, & concludis
 me tibi auctorem esse, ut profusè, & luxuriosè
 viuas, & bona tua perdas, ac dissipas. erras. Nam
 inter hæc duo extrema, & contraria, aliquid me-
 dium est: nempe moderatus & mediocris pecu-
 niæ vsus: huiusmodique animi habitus, per quem
 quis neque pecuniam partam in terram defo-
 diat: neque perdat, ac profundat. Quam mediocri-
 tatem se in vita traducenda secutū esse ostendit
 Horatius tum multis locis, tum maximè Oda.
 1. Epod. *haud par auero, Quod aut, avarus ut Chre-
 mes, terra premā, Discinctus aut perdam ut nepos.*

C VAPPA M] hominem omnia profunden-
 tem, nullius bonæ frugis, nequam, ad nullam rem
 vtilem. tralatio ducta à vino corrupto. vappa e-
 nim vinum est, quod degenerauit à bonitate, &
 natura vini. Horat. Satyr. 5. huius lib. *Multa pro-
 lutus vappanauta, atque viator.* idem Satyr. 3. lib.
 2. *Pauper Opimius, &c. Qui Veientanum festis po-
 tare diebus Campana solutus trulla, vappamq, pro-
 festis.* Plinius lib. 14. cap. 20. *vitiūm q, musto qui-
 busdam in locis iterum sponte feruere: qua calamita-
 te deperit sapor, vappaq, accipit nomen probrosūm
 etiam hominum, cum degenerauerit animus.*

EST INTER TANAÏM Q. S.] Tanaïm
 quidem spadonem fuisse aiunt, liberum Mæce-
 natis: Visellij autem socerum non notatum,
 hernia laborasse, herniosum que fuisse.

VISELLI] in nonnullis cod. antiq. scriptum
 est *Beselli.*

MODVS] mediocritas, μέτρον, μέσον.

QVOS VLTTRA, CITRAQVE N. C.] cer-
 ti sunt fines, intra quos rectum consistit: vltra, aut
 citra hos fines consistere non potest.

RECTVM] τὸ ὀρθόν, quo nomine saepe v-
 titur.

ILLVC, VNDE ABII, R.] eò, vnde de-
 gressus sum, reuertor.

NEMÓN VT AVARVS SE PR.] itane fie-
 ri oportet, ut nemo avarus se satis vniquam bea-
 tum putet: sed alienum vitæ institutum pluris fa-
 ciat, quàm suum? & quòd alius rem suam melius
 gerat, quàm ipse suam, contabescat?

QVODQVE ALIENA CAPELLA G. D. V.]
 id est, bonis alterius amplioribus, & diuitiis maio-
 ribus macrescat? vel sic: eò quòd aliquis alius ma-
 iores facultates, & ampliores fortunas habeat, an-
 gatur, & maiore contabescat?

NEQVE SE MAIORI PAVP. TURBÆ
 COMP.] neque se vniquam cum pauperioribus,
 qui multo plures sunt, comparet: sed cum diui-
 tioribus? eosque assidue superare cõtendat? quod
 eum facere non oportet, qui animo tranquillo ef-
 se velit, ut supra ex Plutarcho demonstrauimus.
 nonnulli libri veteres habent, *meliori pauperio-
 rum Turba compares:* quam scripturam si proba-
 bimus, meliorem partem fortasse ita intelligere
 debemus, ut pro maiore accipiamus. licebit &
 propriè, ut pauperes sentiat esse diuitibus melio-
 res ac probiores. ut Oda 30. libro tertio. *pro-
 bamq, Pauperiem sine dote quero.* atque ita viur-
 patur *melior pars* Oda 16. epod. *Aut pars indocili
 melior grege.*

SIC FESTINANTI SEMPER LOCVP L.]
 sic ad diuitias ampliores contendenti, semper ali-
 quis locupletior impedimento est, quo minus
 suis bonis, ac fortunis contentus sit. illud sic au-
 tem coniungendum cum participio *festinanti,*
 non cum verbo *obstat.* Est autem aliud festinare,
 quàm properare. Nam, ut docet Nonius Mar-
 cellus ex Catone, qui vnum quid maturè transi-
 git, is properat: qui multa simul incipit, nec perficit,
 is festinat.

VT, CVM CARCERIBVS M.] Docet à
 simili quàm miserum, atque infinitum sit avari
 studium. Quemadmodum (inquit) in ludis O-
 lympicis, compluribus quadrigis certamen in-
 euntibus, & iam dimissis è carceribus, is auriga,
 qui secundo, aut tertio loco currit, posteriores
 quadrigas, & eas, quas præterit, ne respicit qui-
 dem: sed eas tantum, quæ antecedunt, & à qui-
 bus superatur, spectat, eisque instat, id est, eas pro-
 ximè insequitur, primùm ut assequatur, deinde
 ut superet: ita homo rei amplificandæ studio su-
 pra modum deditus, quem avarum appellamus,
 non solet se cum minus diuitibus comparare, ut,
 cum eos à se superatos cogitet, quærendi finem
 faciat: sed cum locupletioribus, ut totam vitam in
 quærendo & congerendo consumat, numquam
 autem rebus quæsitis fruatur. cum hoc Horatiano
 versu cõgruit Virgilianus ille Georg. 1. in extr. *Vt*

A *cum carceribus sese effudere quadrige.* Ordo autem horum verborum, & sententia, hæc est: Quemadmodum (inquit) cum vngula rapit currus carceribus missos, id est, cum equi vngulis solidis & continuis præditi, id est, *μῶνυχες*, seu *μῶνυχες*, corripunt, id est, celerrimè trahunt currus è carceribus patefactis dimissos: auriga instat iis equis, qui suos præcurrunt, & cursu præuertunt, nihili faciens & contemnens eos equos, qui sunt à se præteriti, & qui inter ultimos currunt. vngulã posuit, pro vngulis: vngulas pro equis vngulatis.

INSTAT EQVIS AVR. SVOS VINC.] insequitur proximè equos antecedentes, & suos cursu præuertenteis. sic suprã epist. ad Loll. lib. 1. nec precedentibus insto.

PRÆTERITVM] equum, quem præterit, ac superauit.

CEDAT VTI CONVIVA SATVR] sic Lucretius lib. 3. *Cur non, ut plenus vita conuiuia, recedis?* Extat pulcherrima Dionis Chrysostomi oratio, *καπίδμωος* inscripta, in qua comparat multis verbis hanc vitam cum conuiuio variis cibis atque epulis referto, homines cum conuiuus.

B CRISPINI] Philosophi Stoici, de quo Satyra 6. lib. 2. *Dum, qua Crispini docuit me ianitor, edo.* & Sat. 3. huius lib. *neque te quisquam stipator, ineptum Præter Crispinum, scēt abitur.* & Sat. 4. *ecce Crispinus minimo me prouocat.* scripsit hic versus numero quidem multos, pondere autem leucis.

SATYRA 2.

A *Mbubaiarũ collegia, pharmacopola, Mendici, mimæ, balatrones, hoc genus omne,* (gell.)

Mæstũ, ac sollicitũ est cantoris morte Tiquippe benignus erat. contra hic, ne prodigus esse

Dicatur, metuens, inopi dare nolit amico, Frigus quo, durãq; famẽ depellere possit. Hunc si percuncteris, aui cur, atq; parẽtis Præclaram ingrata stringat malus inglu-

C *nie rem, Omnia cõductis cõemēs obsonia nummis: Sordidus, atque animi quod parui nolit haberi,*

Respondet. laudatur ab his, culpatur ab illis.

Fufidius vappæ famã timet, ac nebulonis, Diues agris, diues positus in fanore nũmis.

Quinas hic capiti mercedes exsecat: atq;

Quanto perditior quisque est, tanto ac-

crius urget.

Nomina sectatur modò sumta veste virili

Sub patribus duris tironum. maxime, quis non,

Iupiter, exclamat, simulatque audiuit? at in se

Pro quaestu sumtũ facit. hic? vix credere possis, (Terent)

Quam sibi nõ sit amicus: ita ut pater ille, Fabula quem miserũ nato vixisse fugato Inducit, nõ se peius cruciauerit, atq; hic.

Si quis nunc quærat, quò res hæc pertinet? illuc.

Dũ vitãt stulti vitia, in cõtraria currũt. Malthinus tunicis demissis ambulat: est,

qui Inguen ad obscænum subductis vsque facetus. E

Pastillos Rufillus olet: Gorgonius hircũ. Nil medium est. sunt, qui nolint tetigisse, nisi illas,

Quarũ subsuta talos tegat instita veste. Contra, alius nullam, nisi olenti in fornice stantem. (maçte)

Quidam notus homo cùm exiret fornice: Virtute esto, inquit sentẽtia dia Catonis.

Nã simulac venas inflauit tatra libido: Huc iuuenēs æquum est descendere, non

alienas Permolere uxores. nolim laudari, inquit,

Sic me, mirator cunni Cupiennius albi. Audire est opera pretiũ, procedere rectè F

Qui mæchis non vultis, ut omni parte laborent:

Vtq; illis multo corrupta dolore voluptas, Atque hæc rara, cadat dura inter sæpe pericla.

Hic se præcipitẽ tecto dedit: ille flagellis Ad mortẽ casus: fugiēs hic decedit acrem

Prædonum in turbam: dedit hic pro corpore nummos:

Hic perminxerũt calones. quin etiã illud